

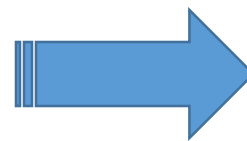
EVROPSKO BALANSNO TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Marko Janković, dipl.ing.
EMS AD Beograd

Deregulacija i centralizacija energetskeg sektora

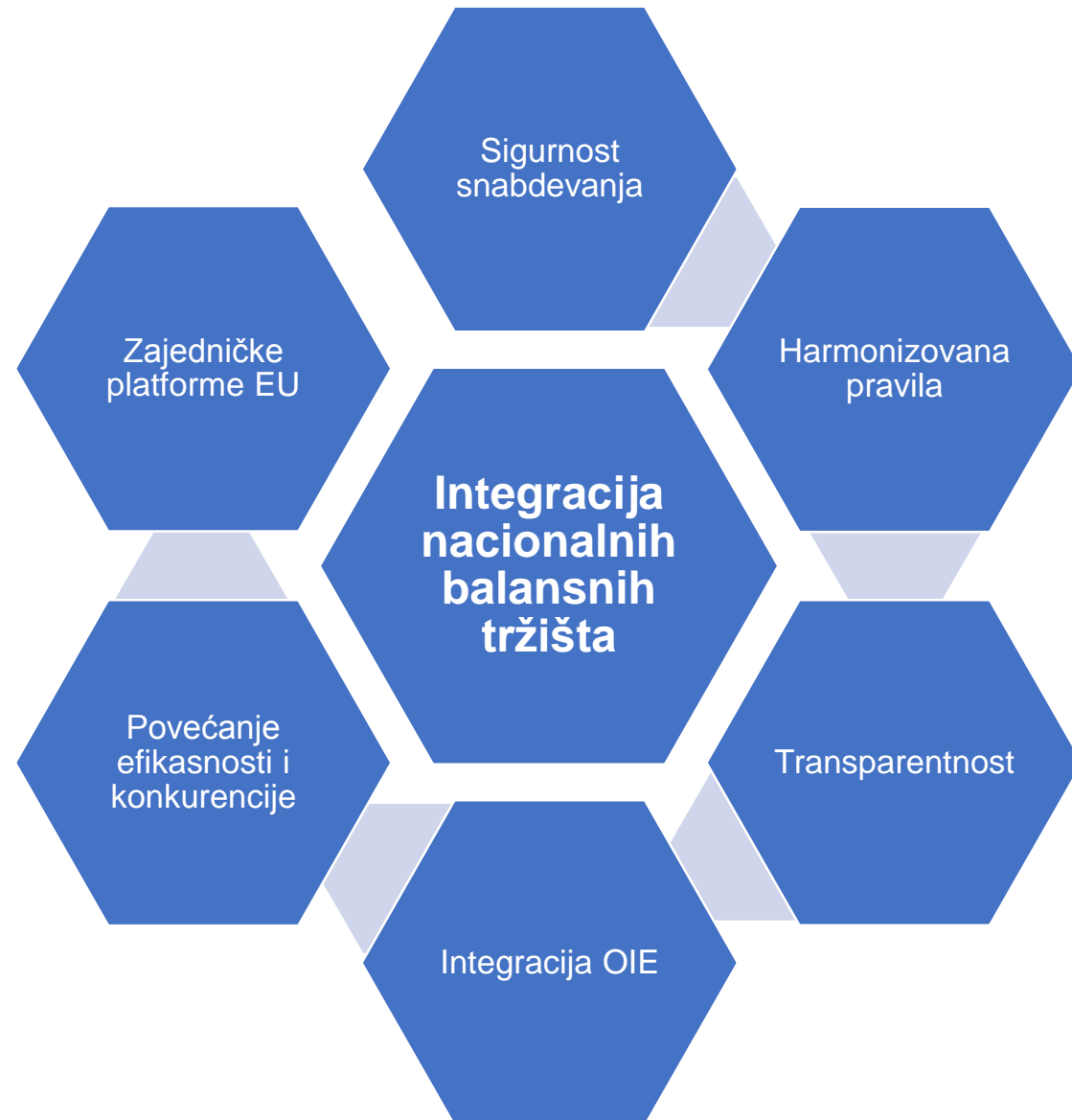
Nacionalno zakonodavstvo

CACM, FCA,
SO GL, EB GL

Mrežni kod za balansiranje (EB GL)

- Glavni cilj EB GL je da **integriše** i **harmonizuje** nacionalna balansna tržišta kroz **TSO-TSO** model.
- Upravljanje EU balansnim tržištem putem **EU platformi za balansiranje**.
- EB GL zahteva implementaciju rešenja za 4 balansna procesa (**IN, aFRR, mFRR i RR**).
- EB GL **ne definiše** zajedničko dimenzionisanje i zajedničku nabavku kapaciteta za balansiranje.

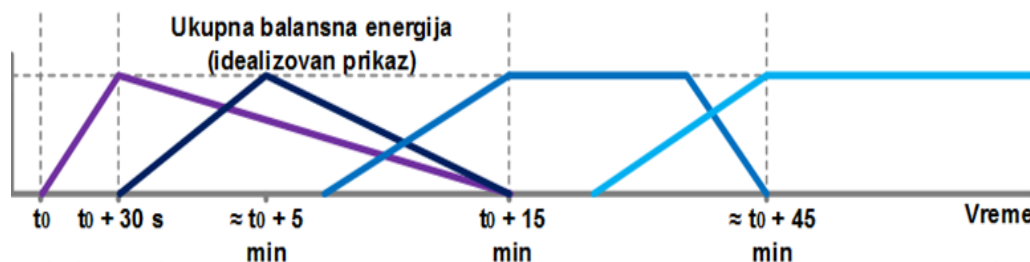

Balansni procesi i balansne platforme

EU platforma za FCR nije obaveza po EB GL

Svaki proces ima različite tehničke specifičnosti

Svaki proces ima različite vremenske okvire

Imbalance netting:
IGCC

aFRR: PICASSO

mFRR: MARI

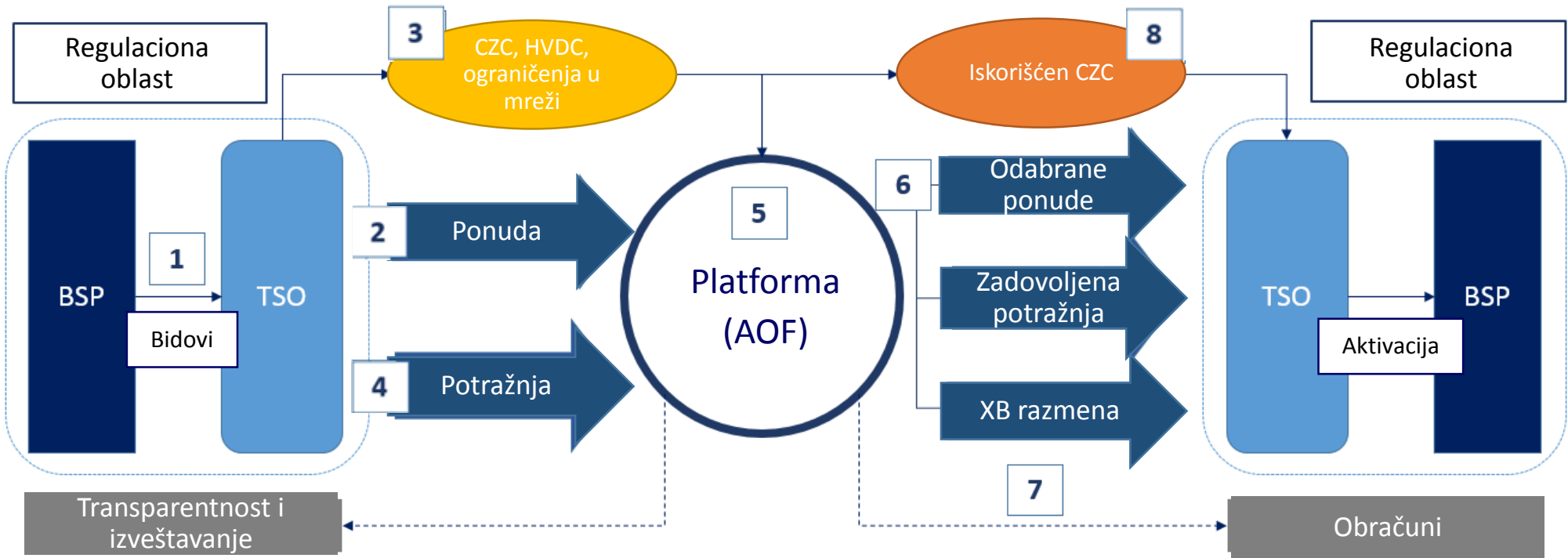
RR: TERRE

Svaki proces ima različite geografske granice

Obaveza u skladu sa EB GL (ostali TSO mogu da se pridruže EU platformama)

Šta je Balansna platforma?

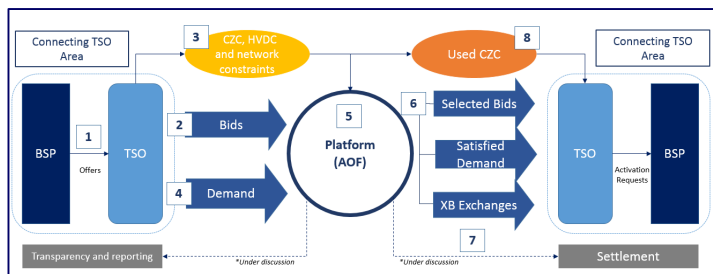
Balansna platforma = procesi + IT + upravljačka struktura

↑
IN, aFRR,
mFRR, RR

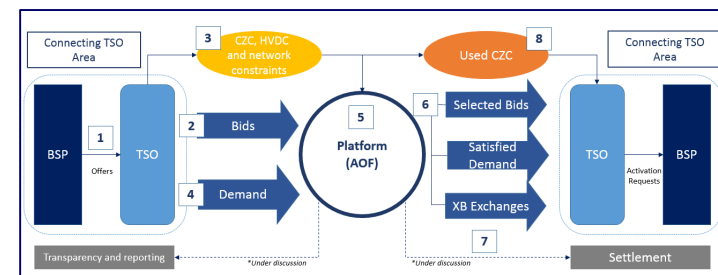
↑
Postoji mogućnost sinergije

Koliko je platformi potrebno za optimalan rad?

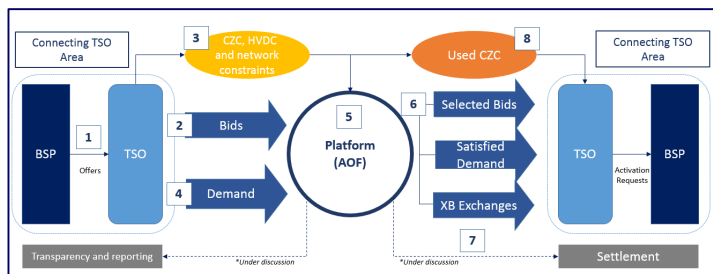
RR

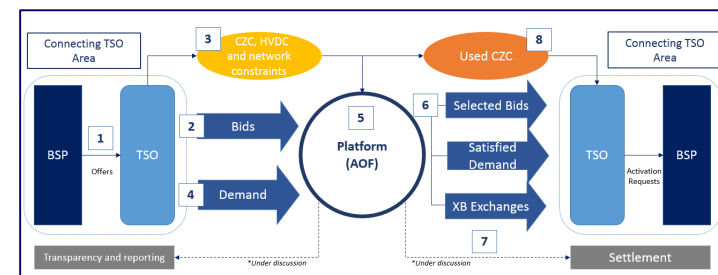
mFRR

aFRR

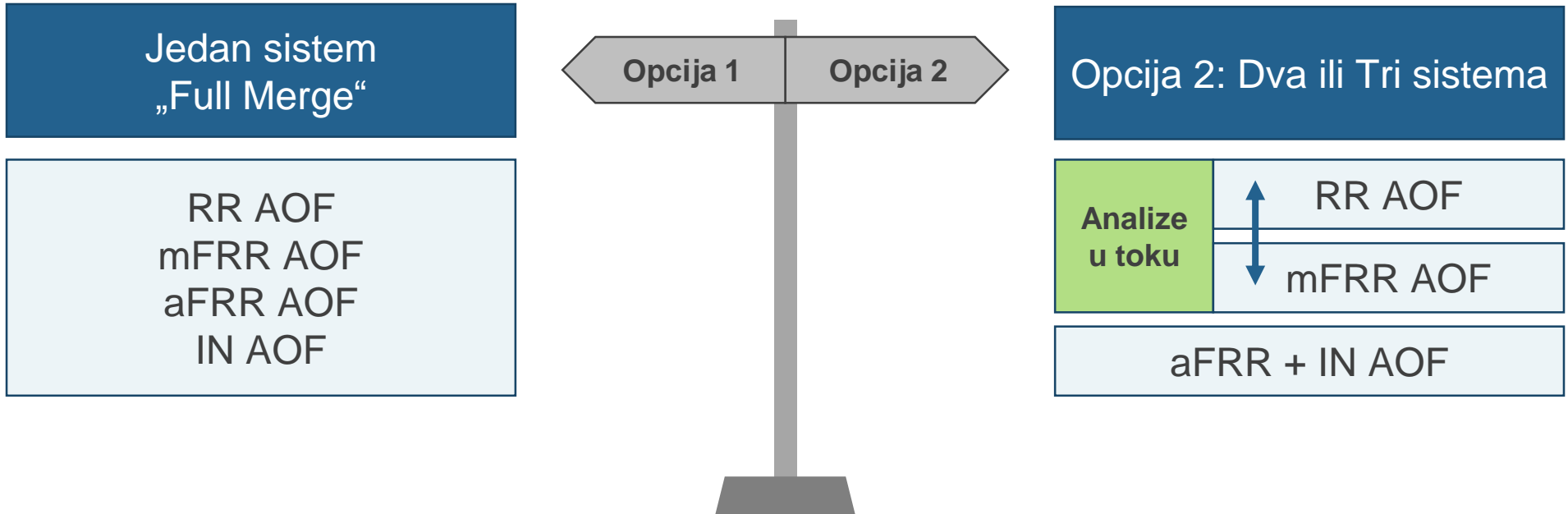
IN

4 Implementaciona okvira → 4 Platforme u "pravnom smislu"

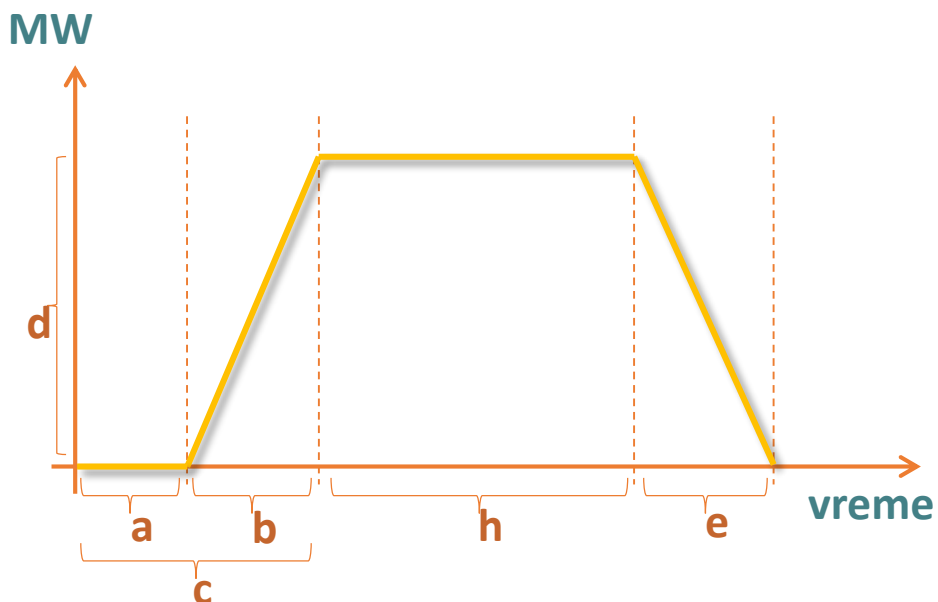
→ Da li je stvarno potrebno 4 IT sistema i 4 upravljačke strukture?

Mogući koncepti sinergije IT sistema

Ekspertski tim ENTSO-E predložio opciju 2

Standardni produkt EU balansnog tržišta

		aFRR	mFRR	RR
(a)	Vreme pripravnosti	<30s	2,5 min	0 do 30 min
(b)	Vreme rampiranja	-	10 min	
(c)	Vreme do pune aktivacije	7,5 min (od 2026 5 min.)	12,5 min	30 min
(d)	Min. veličina ponude	1 MW		
	Max. veličina ponude	9 999 MW		
(h)	Min. vreme snabdevanja	-	5 min	15 min
	Max. vreme snabdevanja	-	15 min	15/60 min
(e)	Vreme deaktivacije	-	Biće definisano	

Rizici i izazovi u implementaciji EU balansnog tržišta

Neodlučnost u donošenju odluka i nedovoljna posvećenost TSO

Nedovoljno vremena za specificiranje i testiranje neophodnih izmena

Adaptacija regulative + izrada sekundarne legislativa

Finansijski rizik

Vremenski rizik

”Quality Risk”

Veliki trošak
uspostavljanja platformi

TSOs neće moći da
ispoštuju rokove

Operativni problemi u
sprovođenju procesa

TSO ne može da sprovede ovo →
neko drugi mora da sprovede ovo (ROCs?)

Prognozirani troškovi implementacije EU platformi

Platforma	Zajednički trošak
RR uspostavljen kroz TERRE projekat	<ul style="list-style-type: none"> • IT troškovi (Libra platforma) = 5 M€ • Administrativni troškovi = 2.5 M€ • IT operativni troškovi i troškovi održavanja sistema (monitoring, hosting i settlement) = 1.5 M€/godini
mFRR uspostavljen kroz MARI projekat	<ul style="list-style-type: none"> • IT troškovi ≈ 5 M€ (ili manji u slučaju spajanja platformi) • Administrativni troškovi = XX M€ • IT operativni troškovi i troškovi održavanja sistema = XX €/godini
aFRR uspostavljen kroz PICASSO projekat	<ul style="list-style-type: none"> • IT troškovi (najgori scenario) = 6 M€ • Administrativni troškovi = XX M€ • IT operativni troškovi i troškovi održavanja sistema = ~ 400 k€/godini
IN uspostavljen kroz IGCC projekat	<ul style="list-style-type: none"> • IT troškovi (Transnet BW) = 0 M€ (samo za buduće nadogradnje sistema) • Administrativni troškovi = 0 M€ • IT operativni troškovi i troškovi održavanja sistema = 0 M€/godini

Benefiti uspostavljenih balansnih kooperacija u EU

Benefit:

~ 220 M€

Razmena RR u Nordijskom regionu od 2003. godine

~ 260 M€

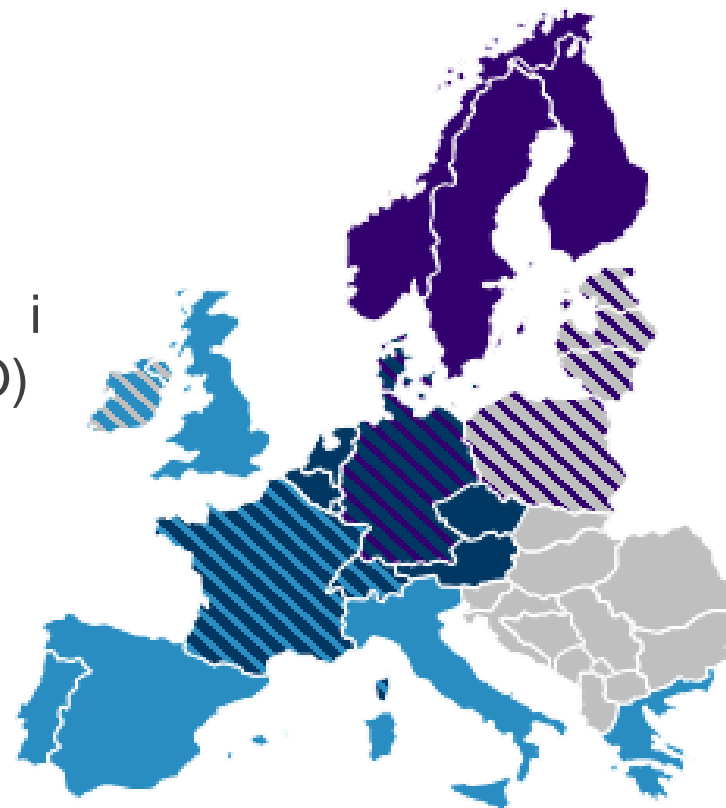
Zajednička rezerva, netovanje i zajednička MOL u Nemačkoj (4 TSO)

~ 400 M€

Imbalance Netting (IGCC) od 2012. godine

~ 120 M€

TERRE projekat (RR)

Rokovi za implementaciju EU balansnog tržišta (EB GL)

	Timeline																								Predlog	Rok	Derogacija										
	2017				2018				2019				2020				2021				2022				2023												
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4					
RR TERRE					RR IF (EIF+6m)								RR EU Platforma (EIF+2 god)									TSO derogacije (+2 god)															
Imb. Netting IGCC					IN IF (EIF+6m)								IN EU Platforma (EIF+2 god)									TSO derogacije (+2 god)															
mFRR MARI									mFRR IF (EIF+1 god)												mFRR EU Platforma (EIF+4 god)													TSO derogacije (+ 2 god)			
aFRR PICASSO									aFRR IF (EIF+1 god)												aFRR EU Platforma (EIF+4 god)													TSO derogacije (+2 god)			
Imbalance Settlement									Harmoniz. IF (EIF+1 god)								ISP = 15min EIF+3yrs									ISP derogacije (+2 god – 4 god)											
TSO predlozi									Pricing, TSO-TSO settlement (EIF+1 god)				Ko-optimiz. CZC alokacije (EIF+2 god)													CZC harmonizac. (EIF+5 god)											

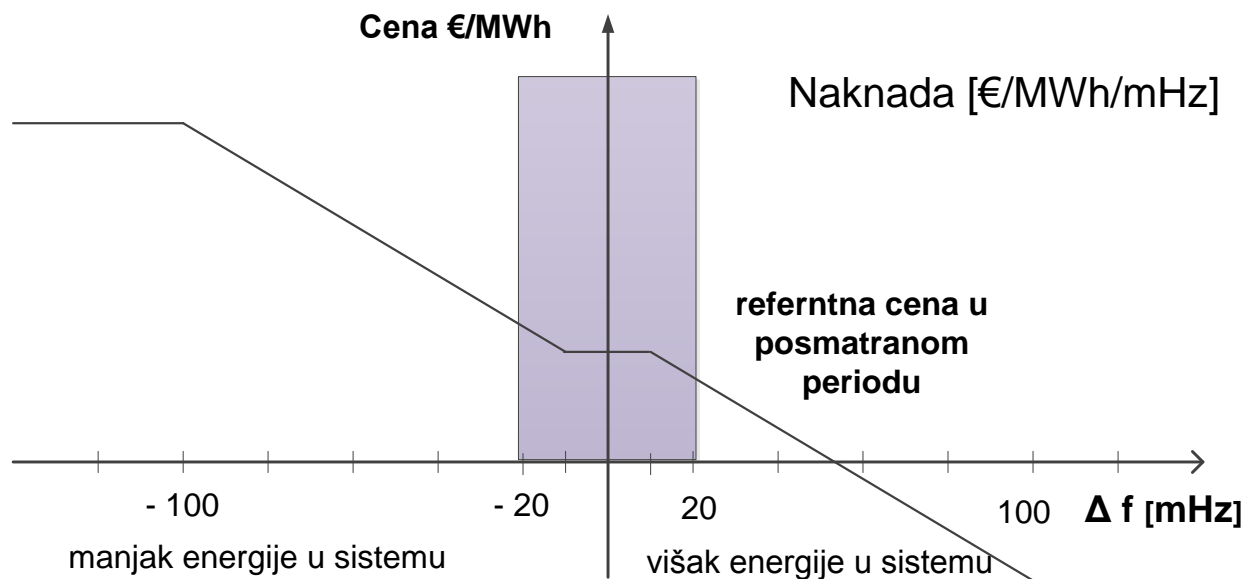
Stupanje na snagu EB GL

IF – Implementacioni okvir (Implementation framework);

EIF – Stupanje na snagu (Entry into force);

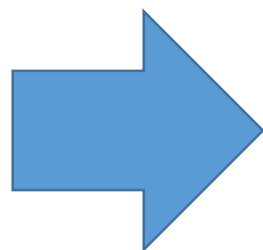
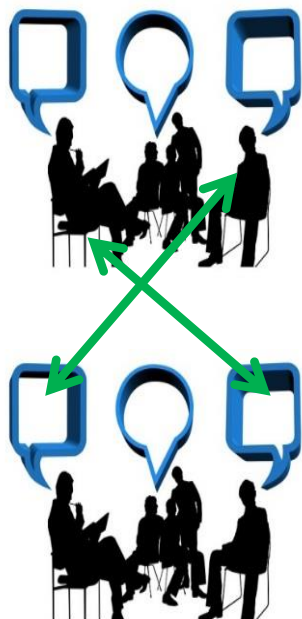
ISP – Period obračuna odstupanja (Imbalance settlement period)

- Ukidanje kompenzacionih programa i prelazak na finansijsko poravnanje
- Posebno se utvrđuju cene za ACE, $k\Delta f$ i Ramping Period:
  - Ramping period – nema finansijskog poravnanja (cena je 0 €/MWh)
  - ACE i $k\Delta f$ – finansijsko poravnanje na osnovu ponderisane cene sa dan-unapred tržišta i devijacije frekvencije (2 EUR/mHz).

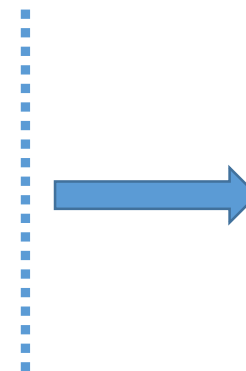

Početak primene FSKar : 20.12.2020. godina

Implementacija EB GL u regionu JIE

TSO-ovi iz regiona

Evropska komisija

Energetska zajednica

EU ekspertske timovi

Očekivani rezultat

➤ Non-EU zemlje nemaju obavezu direktne primene EB GL

➤ **EU projekti:**

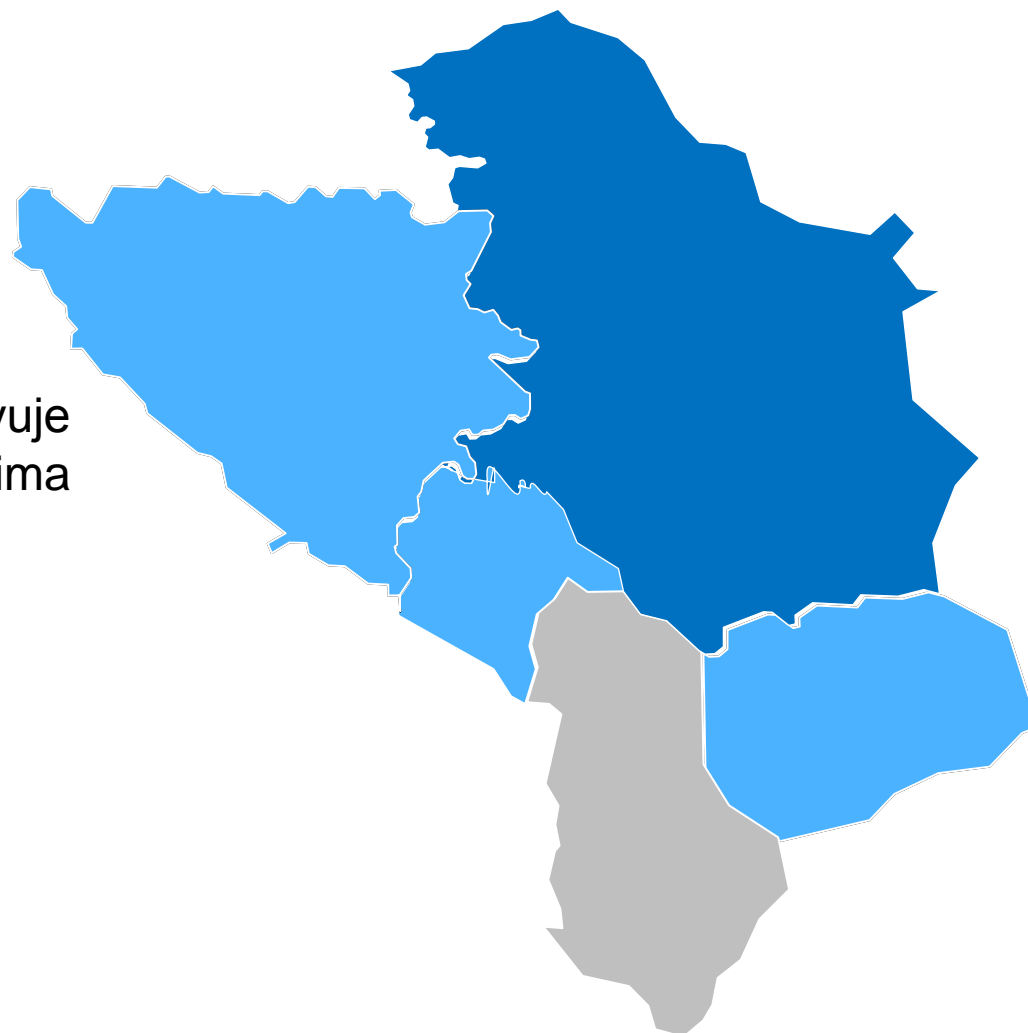
➤ **Srbija:**

- IGCC: neoperativni član
- MARI: posmatrač
(aktivni učesnik u projektu)
- PICASSO, TERRE: ne učestvuje
(očekuje se pristupanje projektima
u 2019. godini)

➤ **Crna Gora, BIH i Makedonija:**

- IGCC: posmatrači
- MARI, PICASSO, TERRE:
ne učestvuju u ovim projektima

➤ **Albanija** ne učestvuje u EU projektima

Efikasniji rad balansnog tržišta - pouzdaniji rad EES

Optimizacija (smanjenje) angažovanja balansne rezerve

Manji troškovi balansiranja sistema

Dostupnost balansne energije u najkraćem roku

Nove mogućnosti (tržišta) za proizvodne kompanije iz regiona

Implementacija EU standarda i brža integracija regiona u EU tržište

Perspektiva zainteresovanih strana

Kako Vi gledate na ovo ?

Komentari, Pitanja ?